

300,000 զուրուշ լուծած են Ս. Երուսաղէմի միաբանութիւնէն:

Այս գումարէն զատ, յօգուտ ազգային ձեւարարին Պատրիարքարանը տաւրեկան 120,000 զուրուշ ալ կը պահանջէ Ս. Սարկիսայ միաբանութիւնէն, և կը վճարուի մինչեւ 1861 թուականին: 2,760,000 զուրուշ Թո՛ղ ալ և ալ պիտոյնց համար նոյն ժամանակները վանքէն առնուած 1,000,000 զուրուշը, ուրոնք անշուշտ բարեգործութեան լուստաւորաց առատամեութիւն արդիւնքն էր:

Չմոռնանք յիշել թէ՛ 1835էն մինչեւ 1875 թուականը Ս. Յակոբեանց միաբանութիւնը մուգաբայի անուամբ 18000 զուրուշ տարեկան տուրք մ'ալ կը վճարէր Պատրիարքարանին:

Նոյնպէս, 1850—1865, Սամաթիոյ Ս. Մահալեան և Օրթոքսիոյ Ս. Մեսրոպեան վարժարանաց համար ալ 3000 ական զուրուշ տարեկան գումար մ'ալ կ'ապագած էր Ս. Աթոռոյն կողմանէ, Պատրիարքարանին որոշմամբ:

Այս ապագայէն, կամ լաւ եւս նպատակներէն 300,000 զուրուշ պատկառելի գումար մը ձախարհ հանուած էր Ս. Երուսաղէմէն 1849ին, Երուսաղէմացի Կիրակոս Պատրիարքի ժամանակ և Ջովաննայի Մովսէսեան Յովնանի եպիսկոպոսի Պօլոս Երուսաղիմայ Պատրիարքական փոխանորդութեան ժամանակ, Տիարպէթիցի Ս. Մեսրոպ վարդապետին և Մարաշի Ճանուղեան խաչատուր սարկապէի ձեռամբ, որոնք երբ իզլիլ կը ժամանէ, արդէն Երուսաղէմէն գաղտնի հաղորդուած ու հրաճանդուած էր իզլիլացոյն՝ այն կերպիւն ներքալաց առաքելուն, եւ իրենց քովը կեցած պատրաստ չնշուէր զամբ, որ կը բերուէր մարտաբար, Պատրիարքարանի յանձնուելու համար՝ կանխաւ եղած կարգադրութեան մը համաձայն:

Սաւառն-Պատուելիին հայրենակիցներն կը դիմաւորեն Ս. Յակոբեանց նուիրակները, և Ս. Ստեփանոս եկեղեցոյն շինութեանը համար. յանուն Ս. Երուսաղիմայ նպատակ ունի կը խնդրեն, և առ այս՝ փարա-չ'ուցիմբ բացասական պատասխանէն ու բանաձեւէն քաջալերանքով նուիրակները յառաջնորդարան կը հրապարակեն ի պատիւ, և պէտք եղած՝ մեծարանքները կը մատուցուին, ու միւս կողմանէ ալ մէկ քանի իզլիլցիներ՝ 300,000 զուրուշ ոսկեգումար պարտենակող պաշտօնակր՝ դատարկ ետ կը դարձունեն:

Երբ Առաքելական Աթոռոյն նուիրակները կը վերադառնան իրենց տեղը, բարէ, լինչ տեսնեն, — երեք հարիւր հազար զուրուշ՝ ամբողջութեամբ առեւանգուած էր:

Ինչո՞ք նուիրակներն կ'սկսին քրքրման ջնջել, վայել, լաւ եւ «Այս, վարքին փառանքը» ո՞ր նշովոյ արմատը առաւ փախաւ: Բացառանելով արտասուել, Բայց օգուտ չունէին լաց ու սղըր, Եղածն եղած էր: Ի միջիմարտիւն, կամ ընդ հէնգն, միայն կարճ պատասխան մը կուտային իզլիլցիք:

«Հայր սուրբեր, դուք չէիք որ անկէց բաւել քան իմ փառա շնորհքը: Այժմ ի՞նչպէս կ'ունենաք: Սրբէն Երուսաղիմայ Պատրիարքարանը խոտացած չէ՞ կանխաւ, մեր Ս. Ստեփանոս եկեղեցոյն վերաշինութեանը նպատակը՝ յանուն Ս. Աթոռոյն: Առեւանգուած կամ կորուսած դրամը՝ արդէն ուր ո՞ր պատկանէր: Ո՞չ ապաքին Ազգին, է՛հ, անկա միլիթ, ասիկա՛ ինչիք չէ՞ եւս: Մենք ալ միլիթքն ենք: Ուրեմն քաջէ՛ք, եղածը՝ տեսածնուդ պէս պատմեցէ՛ք, առ որ անկ է:

Մանուկեալ խնդիրը՝ Երուսաղիմայ Պատրիարքարանին, իզմիրի Առաջնորդարանին և Պօլոս Պատրիարքարանին շրջանակին մէջ բաւական ծծունել ու թղթակցութեան նիւթ՝ ըլլալէ յետոյ, 1849ին՝ Ս. Երուսաղիմայ Աթոռն, զուտ ստակ միայն 300,000 զուրուշ, առանց տոկոսի, փոխառութեան կերպարանք առած, և պաշտօնագրէն ու հանրային կնքով պարտաւորակ մը ստորագրուած ու յանձնուած է Ս. Կիրակոս Պատրիարքին եւ Աթո՛. խորհրդական վարդապետաց Ս. Երուսաղէմի:

Յանձնեալ պարտաւորակին՝ ըստ ինքեան հետաքրքրական լինելուն, արժան համարեցայ անոր մէկ քանի մաներն՝ հանգրիւմ ստորագրութիւններով, աստ ամբողջել:

«Եւ յաղագս այն երեք հարիւր հազար զուրուշը, զորն զիմաց բոլոր ժողովրդեան անգլոյս փոխ ընկալաք առանց տոկոսեաց, դնեմք ի գրաւի շընորհիւ Տեառն եւ կարողութեամբ Աստուծոյ ամբ մօր երեսնական հազար զուրուշ հատուցանելով... դրաւ ընկելով ի կալուածոց սրբոյն Ստեփանոսի եկեղեցոյն մերոյս զայս միւլքերս՝ առ Սրբազան Պատրիարքի Սուրբ Երուսաղէմի թայց պայմանաւ ընդունելով մեր տակաւին զվարձս նոյնին՝ մերձս սրբոյ եկեղեցոյս զնորաշին խանին՝ որ կոչի Եփէնի Սէլվիլի խան, որոյ շրջագաւ որմունքն են քարուկիր՝ ունի սննեակա քառասուն և չորս, արձանոց մի, զոյն թաւ մի գինեւան, սամանլըն մի, փառս մի և խանութ մի նաւալանի և մէկ աւազան շընորհիւ: Նաեւ առ արեւմտեան պարսպի սըրբոյ եկեղեցոյս նորաշին հիգեւտասան քարուկիր մաղաղայս, զոյն թաւ մի գինեւան քարուկիր և փուռն մի պողաշաճի կամ զամ մէրճիլի, ի մի կարգ դասաւորեալ, որպէս զի եթէ ո՛չ վճարեացուք ի սահմանեալ ժամանակս զայս յիշեալ պարսոս աղբի մերոյ ամ ըստ ամէ երեսնական հազար զուրուշ հատուցանելով, այսորիկ ի գրաւի եղեալ միւլքերս մեր յիշեալ խանն իւրովք պարագայեք և մաղաղայք ամենայն լինիցին միւլք սրբոյն Յակոբայ Աթոռոյն, եւ զայս պայման մեր հատուտմը վաւերական այսու գրով եւ ստորագրութեամբ մերձս, զի տիրեաց Սրբազան Պատրիարքն Ս. Երուսաղէմի ի վերայ միւլքերացս այսոցիկ և վարձեց նոյնին՝ արձանագրեալ զնոյնին միւլք՝ յանուն սրբոյն Յակոբայ Աթոռոյն և ըստ գնահատութեան մէկտնի անորինեաց ի վերայ արդիւնք և զաւելին և զպահանքս Այսու պայմանաւ և այսու հաստատուն օրինոք եղեալ եմք ի գրաւի զիշեալ միւլքերս: Մեր, և ո՛չ ոք ի ժողովրդ ենէ կարացնէ առնել ինչ ընդդէմ այսմ պայմանի: Ի հաստատութիւն գրեցայ աստ ստորագրեմք:»

Առաջնայ անձինք ծանուցեալք յաղդիս:

Մահալեի Աւետիս Էջմիւռեան.
Յակոբ Վէմեան,
Մահալեի Պօլոս Աւետիս Պարճաճեալեան:

Մ. Օհաննէս Ճվաճիլեան.
Առաւանգատուր Ասրաբեան.
Առաքել Էջմիւռեան.

Ստեփան Պալասեան.
Ստեփան Պալասեան.
Աւետիս Ծափուեան.

Կարապետ Տիւլլեան.
Մահալեի Սրբազան Մաղաղաւոր.
Մ. Կարապետ Էջմիւռեան.

Պ. Գ. Պալասեան.
Վ. Գրիգոր.
Թադուր Սիմաղլեան.

Յակոբ Սիմաղլեան.
Աղագար Կարապետեան.
Մ. Տայի Պօլոս Նուրադեան.

Վերակալուց շինութեան սուրբ Եկեղեցոյ ընդ տարեկան իշխանաց վաւերացեաց նաեւ մեք իսկ հանափնջ զըլլաւորք:

Ս. Խոսրոսեան,
Յովնան Տիւլլեան.
Թէրճաք Աթոռն Օհաննէսեան.

Մ. Անայիկա Շախաճի.
Մ. Յակոբ Ղարապետեան.
Մ. Յակոբ Իսրայիլեան.

Մահալեի Օհաննէս Աղաճեան.
Հանք Մանուիլ Բեղեան.
Թարսիկ մահալեի Դաւթ.

Կարապետ Սրբազան.
Խաչատուր մահալեի Օղկանեան.
Հայրապետ Ըստեփանեան.

Հանք Չաքարեայ Պօլոսեան.
Վերակալուց շինութեան սուրբ Եկեղեցոյ տարեկան իշխանք:

Մահալեի Ստեփան Էջմիւռեան.
Աւետիս Յովնանեան.
Մահալեի Ստեփան մահալեի Կարապետ Ղանճեան.

Մ. Մալխաս Պրիճեան.
Օհաննէս մահալեի Ոսկանեան.
Ստեփան Ծափիլեան.

Մ. Սարգիս Գանճեան.
Յովնան մահալեի Պարճեանեան.
Պետրոս Վէմեան.

Մ. Յակոբ Եսայեան.
Գ. Կատանեան.
Ի վիսպութեան ստոյգ լինելու ստորագրութեանցս եւ ի հաստատութիւն ոչնչակոս այսորիկ ստորագրեալ կնքելով:

[Կնքը] ՊՊՂՂ ԵՊՄՍՈՊՂՂՂ

Հմեւելոյ

Ըստ դաշնադրութեան այն պարտագրոյ հատուցուեց մեր առ Սրբազան Պատրիարքն Սարկիսայ և խորհրդակա՛նաց նորին ի 5 յունիս 1849 ամաց մինչեւ ցհինգ յունիս 1852 ամս վասն երկու ամաց երեսնական հազար զուրուշից ինքնուրեք հազար դրամոց կանխիկ հատուցմանը յայտնեն ի ստորեւ:

Ի 5 յունիս 1849 ի յունիս պահատութեան տնայնայն փոխանորդին Սարկիսայ Պօլոս Ս. Յովնանեան եպիսկոպոսին առ Մարգար աղայն Աղա-Պօլոսեանց զուրուշ 30,000:

Գումար վասն երկու ամաց հատուցումն միայն եւ եթ ինչնուրեք հազար զուրուշ 80,000:

Հետեւաբար, գիտակցարար թէ յանգեալ, Սաւառն-Պատուելին՝ Իզմիրի Ս. Ստեփանոս եկեղեցոյ վերաշինութեան համար, երկու հարիւր տասն հազար զուրուշ պատկառելի գումար մը՝ անուղղակի նպատակով կը համարուի, ըստ վիսպութեան իրազեկ միաբանաց Ս. Երուսաղէմի:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԻՐ ԳՐԻՆՆԱՆ ԳՈՐԾԱՌԱՄԱՆ

Ինչպէս յայտնի է, գրքի մը ընթերցողը չառ անգամ նշաններ կը դնէ սղբ գրքին որ և է մէկ էջին մէջ, կարգացած տեղը վերստին յիշելու կամ ուշադրութեան արժանի բան մը գրեալ գրտնելու համար: Այս շարքումն Թիք-Պիքսի մէջ վերի խորագրին տակ կը գրեալ հետեւ յայտնուի յոյսածը, գրքի չեւտաբերութիւնը ինչ կը ներկայացնենք Մարիկ ընթերցողաց:

Երբ անցեալ օր կը խոսակցէինք Լոնտոնի ձրի մասնադարաններէն մէկուն պետին հետ, աս՝ յօգուածագրոյս խորհրդեց մը քանի շահեկան տեղեկութիւններ ի մասին այն դառնական առարկայից, զորս ժողովուրդը կը գործածէ իր գրքի նշաններ:

Այս գրքի նշաններն հատուածոյ մը կը պահուի, ըստ յիշեալ անք, եւ այս բանը առաջին անգամ ինձ ընել տուողը եղաւ զուրաճիկի գէպ մը, որ հոս տեղի ունեցաւ: Իրիկուն մը, երբ խոստ հիւսիսի օրիորդներն խոյն մասնադարանին մէջ, և ինչ եղաւ զարմանք, երբ տեսայ որ անոնցմէ մին ինձի նայելէն վերջը բան մը ըսաւ իւր ընկերակցներուն, որոնք անմիջապէս դարձան նայեցան և յետոյ ամենքը մէկ սկսան խնդալ: Չղայք որ ես էի, որ և է կերպով մը, իրենց այս ծիծաղին պատճառ, և երբ մեկնեցան, զարմանքով տեսնելով տեղեկոյն մազի հիւրը մը վերադարձուցաւ ինձ: Սխալ եկաւ որ պահ մը առաջ դարձաւ ինձ ի գրքի մը, զոր ընթերցողներս մէկը վերադարձուցած էր և խորհեցայ թէ մազի փուռը անկէ ինչպէս ըլլաւ էր:

Այս գէպին լուսադոյն մասը օտար լայն ետքի ձեռքէն էր: Երբ օր վերջը, երիտասարդ մը ներկայացաւ եւ շուտաւեալ եղանակաւ մը ու շինելով հրաման ուղեց պարտուէլ Էջմիւռ խոստ ժողովրդական գրքի մը, որ կը պարտուէր:

Նախկին սիրտին կարի սրտառուց մասնադարաններ: Մեծ եղաւ իր ստորագր երբ տեսաւ որ իր գրքի նշանը կորուսած էր, և քիչ մը վարանելէ վերջը, քաջաճարտութեամբ ունեցաւ վերջապէս հարցնել լու ինձ թէ արդեօք մազի փուռն ինձնէն բան մը տեսած էի: Հազիւ կրնայ ինձնէն գալու լուսնը, մինչ իրեն կը վերադարձնէ ինձ իր ստացուածքը: Եւ, ինձ շնորհակալ ըլլաւ համար առանց սպասելու, մէկն իմ իմ գրքու, և անկէ ի վեր անգամ մ'ալ չ'երեցաւ:

Ասիկ ի վեր, վերադարձուած գրքերու մէջն զատած ամեն հետաքրքրական առարկաները պահած եմ, և հիմա ամբողջ գրասեղանի մը լեզուն ունիմ աշխատելու: Բարբիլ թղթի և հարկի ծախսով, վճարելով և անվճար հաշուեցոյցներ, տոկոսի և ստորագրութեան ծախսով, և մինչեւ անգամ սիրտին նամակներ գործածուած են իր գրքի նշան: Երկու ամառով հետեւին իմ թղթատարական աշխատանքս, մին մէկ շինեցայ և միւսը հինգ շինեցայ, որոնք սակայն վերջը

պահանջուեցան, թէպէտ քանի մը ամիս է ի վեր քովս ունիմ անգլիական հինգ ոսկինոց դրամատուն մը, որ տակաւին պահանջուած չ'է:

Բաժանորդ մը գրքի նշանէն կ'օգտուէր, իր և աժան միջոց մը ծանուցանելու բանալէ մը, որ ամեն կարգի հիւանդութեանց օգտակար էր: Կանոնաւորապէս ամեն օր մէկ մէկ գրքը կ'առնէր և իւրաքանչիւրին մէջ կը դնէր մաքուր տպագրուած աղբ մը, որ անշուշտ պիտի տեսնուէր յաջորդ ընթերցողին: Երբ իր այս խաղը երեւան հանեցի, մեղմիւ մը յայտնեցի իրեն թէ իրաւունք չ'ունի բնաւ մասնադարանին այս կերպով օգտուելու, զայն ծանուցման առանկ աժան միջոց մը ընեցի: Անկէ ի վեր գրքը փոխելու եւ կամ չ'է և կը վախճամ թէ իր գրական ճաշակը հիմա չ'օգտացած է:

Կրնամ ձեզի պատմել այս նիւթին յարակից վերջը յիշեալ երկուստեք մը որ շարքի ընթերցումն ամենաազատական կարգաւ, և ընդհանրապէս կը յաջողի գալու ճիշդ այն վայրերին երբ խոստ հրապարակ օրիորդ մը կ'անցնէր կիսադուրբանալու համար ծնունդի Դիպուածը այնպէս լուրաւ օր մը որ այս երկուստեքը կը վերադարձնէր ճիշդ այն գրքի մէջ դրած էր: Օրիորդը ինչոյնք որ հանգիստ թէ ո՛վ էր այն արտեստագէտը: Անշուշտ կը յիշէ այն երկուստեքը որ նախապէս առած էր այդ գրքերը և բացառութեամբ պահանջելու իրենց: Երբ ինչպէս խոստեցանք, ես ալ համարձակութեամբ ունեցայ դառնալ իրարու ներկայացնելու: Հիմա ամեն բան մէջ տեղ եղած է, որովհետեւ շարքան մէկ կտուղ մասնադարանի կուգան ու մէկտեղ կը մեկնին անկէ:

ՍԵՐՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՄ ԵՒ ԻՐ ԱՐՈՒՍԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Կ'ուզե՛ս, սիրելի ընթերցող, որ քեզի հետ պոյստներ կ'առարկենք Պօլոսը և արուարձաններուն մէջ, ասիկա թէ՛ բարոյական և թէ՛ ֆիզիկական օգուտներ ունի մեզ համար: Բայց ո՞րքի՞նք սիրելի նախ, այդ է ինչոյնք: ամբողջական թէ՛ մաշկով անկէ, ամբողջական թէ՛ աղէն, ամբողջական թէ՛ կանխելէն թէ՛ խոստի թէ՛ անկէ: Հիւսիսէն թէ՛ հարաւէն, նորիցէն թէ՛ հիւսիսէն: Վերապէս ո՞րքի՞նք Պարտեանէն ի վեր մեր գրքերը այսպիսի պոյստներ չեն կատարած, բայց այն ժամանակներէն, երբ Պօլոսը իր երկրաշարժի կամ հրդեհի աղէն պատահած են այն ամեն մեր գրքերը լոկ գաղափարներու աշխարհին մէջ պոյստներ ընեց: Վերջը կը մտնեն ժողովրդեան խաւերուն մէջ, ոչ թէ զօրաւորներու հրճանքով, այլ սրտի անհուն դառնութեամբ, գրքի պարտականութիւն մը կատարելու համար: Ասիկն:

Դատեմ արուարձանի մը ընտրութեան ինչոյնք: Եթէ ներսի ինձ, ես իսկիւտարէն պիտի սիրէի և այս մասին շատ զրուար պատճառներ ունիմ: Ըստ զոյսցնի մի կ'ուզեմ, բարեկիրթ երիտասարդութիւն մի, առաջնաբարդ գրագէտներ մի:

Ուրեմն սիրով իսկիւտարէն:

Ս.

Բարեբախտաբար, նոր շտեմեա մը 41 զիս կ'առնէ կամարձէն և շտեմեաւորներ, նաւակներու, մարտիկներու մէջն անընդհատ սուղելով, վերապէս կ'ընէ բայց և այն ամեն երկար շտեմեա մը կ'առնէ Մանչ: մը անցնելու երկրէն աղատելով կարծես, Դամասկոսի ապարիկներն զօրս հազիւ թէ նայուածք կը նետեմ, և ահա կը պարզուին աշխարհի տեսլական շտեմող տեսարանները: Վարդապետը զեղեցուցութեանը մէջ:

Վերապէս կը մտնեմ նաւամատոյցին և դուրս ելնելուս կը տեսնեմ ցամաքին վրայ երկու կարգ մարդեր շարուած, որոնք մէջն կ'անցնէին, արդեօք մարդուր կրնային ըսել ինչպէս կ'այ ծառուղի: Չկարծեմ թէ այս մարդերն ինձ ի պատիւ կ'եցած էին և ոչ այն կատարներն ու ձիւրն որոնք կը հրաւիրուէին: Բայց ճշմարտութիւն է թէ իրապէս պոյստներ կատարող մը պէտք

է հետեւին կատարէ: ասիկա աւելի ճշմարտութիւն մ'է, երբ զրպանն ալ այսպէս կը պատուելի:

Ուրեմն շարունակեմ ձամբաս: Ահ, գառնիկը, ի՛նչ առժանելի վերելք, և մտածել թէ ամենօրեայ է այս տառապանքը շատերու համար:

Կը յառաջանամ. պող պող հով մը կը ծնծէ դէմքս, կ'երթամ Ս. Խաչ և կ'ընդունի: Ժողովուրդը, եկեղեցին լընն է:

Հոս կը տեղեկանամ թէ թաղին Բարեբախտեան ընկերութիւնը այս տարի աղքատիկ տղայոց զգեստ պատրաստելու անկախող դասերն է: Նիւթական անձկութեան պատճառաւ, ինչո՞ք զրգարացականներ, Չատիլը անոնց համար բախտաւոր չէ:

Ասկէ կ'օգտուի քայլերս դէպի Նոր թաղ, Ս. Կարապետ եկեղեցի. քարովը կը խօսի աղքատ դպրոցականներու պաշտպանի դրութեան վրայ: Ասկէ կ'ողմ աղքատութիւն, բայց Նոր թաղի մէջ մասնաւոր մեծ է անոր հեղինակութիւնը, թաղի դպրոցին չէքք ասոր պաշտպան:

Եկեղեցին դուրս կ'ընեն՝ Աղքատախնամի անգամ մը հատու ձայնով կոչում կ'ընէ մարդասիրական զգացմանց, բոլոր թաղերու Աղքատախնամներուն հաղորդին է: Իսկիւտարներ, ինչպէս կ'ուրաւարդային է Բերայիցը:

Իսկիւտարացիք զժամիրոն են. յայտնի է աղքատներու համար պատրաստուած զգեստեղէններու գործը, որ շատ յաջող եղաւ հոս. գրականութեան մասին մեծ փառք և հետաքրքրութիւն: Բայց բաւ այսքան պոյստներ, երթամ հանգիստ քիչ մը ՉԱՄԼԱՅԱ լուսնակալատուր, որուն ցուցադրեցին մէջ կը դիտեմ ծանոթ դէմքեր:

ՅԱՐՈՐԻՆԱԿ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԿԱՍԱՆՏԻ

ԻՒՐ ԿԱՏԱՆՈՒՄ ԻՐԻՍՏՈՒՄ ԵՐԻՆԱՂԵՐ

ԻՒՐ ԿԱՏԱՆՈՒՄ ԻՐԻՍՏՈՒՄ ԵՐԻՆԱՂԵՐ

Փոքրիկ գիւղական իւր նախալըրթութիւնը ստացաւ ժողովրդապետէն, որ՝ անանկով անոր արտապարգ խնցալիւտութիւնը՝ հարկ դատեց զայն ինչ երբ նախապէս ներկայացնէ, և խնդրել այդ արժանատիքն եկեղեցականին, որպէս զի իւր սան

ժամուր լեզու մը գործածելով հան-
դերձ՝ իր որոշումներուն մէջ ան-
յայդօզ կը մնայ . Նորին Բարձրու-
թեան այս ընթացքը ճիշդ չեկրտի

ՏՊԱՐ. — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՊԵՐԱՆ
Կ. Պոլիս Էսկի Համպիկ Համսկսի Թ. 61